

Curtea Constituțională

Dosar 1572D/2012

Termen 21.05.2013

Domnule Președinte

Subsemnata Diana Larisa Iftodi, cu domiciliul în Str.Gheorghe Țițeica nr. 6, Sibiu, județul Sibiu, formulez prezentele

CONCLUZII

Prin care vă solicit să acceptați excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile Art. 19, alin. 1 lit.b), q) și s), Art. 27 alin. (2) lit. b), alin (3) lit c) din legea 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, a Art. 6 alin (1) din Legea 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată.

Excepția de neconstituționalitate se referă la prevederile privind interacțiunea dintre cetățenii civili și trupe polițienești militarizate, și anume jandarmii într-un stat democratic, membru al UE și semnatar al Declarației Universale a Drepturilor Omului.

Tratatele internaționale

Pornind de la noile realități ale Uniunii Europene reflectate de modificările aduse Tratatului Uniunii Europene la Lisabona în 2007, constatăm că centrul de greutate al existenței Uniunii se mută dinspre zona economică spre zona drepturilor fundamentale ale omului. În acest context, Tratatul enumera la art. 2 menirea întemeierii și funcționării Uniunii Europene: **“Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”** Prin art. 3, valorile Uniunii sunt promovate alături de pacea și bunăstarea

popoarelor, Uniunea oferind cetățenilor săi un spațiu de libertate, securitate și justiție, fără frontiere interne.

Din Preambulul **Declarației Universale a Drepturilor Omului** desprindem fundamentele acesteia: **“este esențial ca drepturile omului să fie ocrotite de autoritatea legii pentru ca omul să nu fie silit să recurgă, ca soluție extremă, la revolta împotriva tiraniei și asupririi”** și ca **“popoarele Organizației Națiunilor Unite au proclamat din nou credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și în valoarea persoanei umane, drepturi egale pentru bărbați și femei și că au hotărât să favorizeze progresul social și îmbunătățirea condițiilor de viață în cadrul unei libertăți mai mari”**.

Constituția României

Constituția României la art. 1 stabilește că: România este **stat de drept, democratic și social** și proclamă aceleași valori supreme - **demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea** și pluralismul politic în spiritul idealurilor Revoluției din 1989 și le garantează. **Constituția este Contractul social prin care poporul român proclamă intangibilitatea și inalienabilitatea drepturilor omului ca temelie a statului român, în care toate puterile în stat: puterea legislativă, puterea executivă și justiția, aflate în slujba poporului, au obligația de a le respecta și apăra, ca drept aplicabil în mod nemijlocit, fără discriminare pentru toți cetățenii români și urmașii acestora și de a le asigura prosperitatea. În statul de drept, statul este garantul libertăților și drepturilor individuale, totodată, asigurând securitatea internă și externă a cetățenilor prin instituții democratice.**

Situația legală a sistemului de Poliție

Una din instituțiile fundamentale ale statului este Poliția. Demilitarizarea poliției s-a înscris în demersul României pentru aplicarea acquis-ului comunitar în domeniul Justiție și Afaceri Interne în perioada de preaderare. În realitate, România are două sisteme polițienesti paralele ce exercită atribuții aproape identice. Atribuțiile identice nu sunt justificate, mai ales că ele se regăsesc în sfera exercitării drepturilor fundamentale ale

cetățenilor și a interacțiunii dintre cetățenii civili cu forțele Ministerului Afacerilor Interne, funcționari și militari. Poliția este formată din funcționari publici cu statut special, iar Jandarmeria din militari. Poliția respectă un Statut (L.360/2002) și un Cod de etică și deontologie al polițistului (HG 991/2005) redactat cu respectarea Recomandării 10/2001 a Consiliului de Miniștri ai UE privind Codul European de Etică al Politiei, iar Jandarmeria respectă Statutul cadrelor militare (Legea 80/1995), precum trupele Ministerului Apărării Naționale.

Scopul Codului de Etică **îl constituie asigurarea conduitei etice a polițistului prin formarea și promovarea unei culturi profesionale adecvate, formarea și educarea personalului în spiritul acesteia, prevenirea abaterilor comportamentale, îmbunătățirea calității serviciilor, protecția persoanelor și a polițiștilor și realizarea, pe această cale, a echilibrului între drepturile cetățenilor, interesele autorităților publice, drepturile și obligațiile personalului instituției.** Conduita etică se realizează prin punerea în practică a Principiilor care guvernează conduita profesională a polițistului (art. 6 din HG 991/2005). Cele mai importante principii sunt:

- a) **legalitatea** - în exercitarea atribuțiilor sale polițistul este obligat să respecte legea, precum și drepturile și libertățile constituționale ale persoanelor;
- c) **transparența** - constă în deschiderea pe care polițistul trebuie să o manifeste față de societate în limitele stabilite de reglementările polițienești;
- f) **prioritatea interesului public** - se manifestă prin aceea că pentru îndeplinirea atribuțiilor funcționale polițistul acordă prioritate realizării serviciului în folosul comunității;
- g) **profesionalismul** - presupune aplicarea corectă și responsabilă a cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- i) **respectul** - se manifestă prin considerația pe care polițistul o acordă persoanelor, colegilor, superiorilor, subordonaților, drepturilor și libertăților acestora, instituțiilor, legilor, valorilor sociale, normelor etice și deontologice;
- j) **integritatea morală** - presupune adoptarea unui comportament conform normelor etice acceptate și practicate în societate;
- k) **independența operațională** - constă în îndeplinirea atribuțiilor și misiunilor potrivit competențelor stabilite pentru nivelul ierarhic pe care îl ocupă în cadrul poliției, fără imixtiunea ilegală a altor polițiști, persoane sau autorități;

Jandarmeria

Toate aceste principii au fost elaborate și implementate pentru a asigura respectarea drepturilor cetățenești și pentru a preveni abuzurile autorităților.

Pentru militarul din Jandarmerie toate aceste principii de mai sus pălesc în fața executării de îndată a ordinului superiorului, fără a cunoaște dinainte motivul pentru care un ordin a fost dat pentru a putea cântări legalitatea lui. (Legea 80/1995: Art. 8 lit b) ... **să execute întocmai și la timp ordinele comandanților**...). Limita dintre exercitarea unui drept fundamental, constituțional și tulburarea ordinii și liniștii publice este o situație de distincție și interpretare, situate între legalitate și abuz, ce impune o **cântarire, evaluare** a evenimentelor chiar de către militar și nu înseamnă sub nici o formă executarea unui ordin militar.

După cum spune Declarația Universală a Drepturilor Omului, **exercitarea și apărarea drepturilor omului, demnitatea umană reprezintă factorii esențiali ce favorizează progresul social și premisele unei libertăți mai mari**. În aceste condiții, libera circulație și exercitarea drepturilor fundamentale în imediata vecinătate a unor trupe militare creează o stare de inferioritate a cetățenilor în raport cu trupele militare organizate și înarmate cu care vin în contact, spre deosebire de funcționarii publici din Poliție, civili.

Jandarmeria și “drepturile omului”

Jandarmeria sărbătorește an de an pe 3 aprilie Ziua Jandarmeriei și, de fiecare dată, sloganul folosit este cel al “**continuității**” ei de la înființare în 1850. Așadar, an de an, Jandarmeria face apologia **Departamentului Securității Statului** din perioada dictaturii comuniste, a cărei structuri a aparținut începând cu 23 ianuarie 1949. În acest sens, Jandarmeria se recunoaște ca o continuatoare a Securității regimului comunist represiv. Rolul Miliției (Poliție Militarizată) l-a reprezentat întotdeauna represiunea cetățenilor și prezervarea statelor și regimurilor totalitare. Chiar și în condițiile în care la nivel legal se stabilesc atribuții de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale, influența denumirilor și aparențelor este înșelătoare, fiind important să ne concentrăm pe practica statuată în **exercitarea atribuțiilor legale**, dar, iată, neconstituționale. Pentru aceasta este suficient să ne referim la o metodă polițienească ce se preda în școlile de specialitate în lupta cu infractorii: **intimidarea (descurajarea) prin prezența**. Această tactică se folosește de efectul creat de prezența trupelor de poliție cu uniforme de luptă în zonele cu infraționalitate ridicată pentru a descuraja inițierea infracțiunilor în zone rău famate sau cu criminalitate ridicată.

În mod curent, aceasta tactică, împreună cu filmarea continuă din plan apropiat a cetățenilor de către jandarmi, este aplicată la toate adunările publice, dar și în zonele simbol ale Revoluției Române, precum și în zonele sediilor autorităților de stat. Aplicând această tactică de descurajare asupra cetățenilor civili, pașnici, neînarmați, aflați în deplina exercitare a drepturilor constituționale înseamnă că "Poliția Militarizată" nu mai este preocupată de apărarea celor care își exercită drepturile constituționale, ci de intimidarea și descurajarea lor, pentru a îi proteja, mai degrabă, pe cei care sunt vizați de criticile populare. Când față în față, la câțiva pași, sunt aduși cetățeni civili pașnici și jandarmi echipați de luptă cu armuri, căști și butelii de gaze lacrimogene, nu se creează o situație de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale, ci o îngrădire a acestora și, mai mult, și prin mici șicane se urmărește incitarea cetățenilor pentru discreditarea acestora și obiectivelor lor civice. Izolarea unei mulțimi de manifestanți prin garduri și cordoane de militari induc potențialilor participanți idea că manifestanții sunt cetățeni periculoși, gata să declanșeze violențe. Astfel, prezența jandarmilor la o adunare publică, în loc simpla prezență a unor ofițeri de poliție, îngrădește dreptul cetățeanului la libera exprimare prin faptul că mesajul acestuia este denaturat, este asociat în fața trecătorilor cu un comportament deviant, ce trebuie ținut sub observație și păzit.

Experiența ne arată că violențele în rândul celor prezenți la o adunare sunt cazuri rare, dar bine definite și cunoscute, specifice unor partide de fotbal, sau unor confruntări reale, cum este cazul celei cu minierii de la Costești, cazuri facil de anticipat, încadrate direct în categoria situațiilor cu grad ridicat de risc și de escaladare a conflictului, când de altfel jandarmii au dat dovada de pregătire insuficientă. Spre deosebire de aceste situații, în cazul exercitării dreptului cetățenilor la libera întrunire nu întâlnim un conflict, ci o exprimare a opiniei, a unor revendicări sau chiar simpla informare a publicului.

Organizarea dispozitivelor de jandarmi sunt specifice acelor cazuri cu grad ridicat de risc, pe când în cazul cetățenilor care își exercită drepturile fundamentale prezența jandarmilor indică faptul că aceștia sunt considerați aprioric violenți și posibili infractori. Există astfel motive temeinice pentru a înțelege prezența jandarmilor ca o instrumentalizare a instituției de către politic pentru intimidarea cetățenilor în exercițiul civic cel mai înalt, exercitarea drepturilor fundamentale la întrunire și exprimare a ideilor.

Oricine ar dori să organizeze sau să participe la o adunare publică se simte ca într-o colivie, ca și cum exercitarea drepturilor constituționale reprezintă o infracțiune, iar jandarmii sunt practic în situația de a ne apăra de noi înșine, un demers abuziv în orice democrație funcțională.

Prezența jandarmeriei la o adunare publică este cu atât mai nejustificată și neconstituțională cu cât dă curs unor ambiguități ce situează cetățeanul în imposibilitatea de a se apăra în fața unui abuz. Astfel, chiar dacă un agent de poliție constată abuzul jandarmilor, acesta nu poate interveni peste aceștia, fiind de competența Parchetului Militar.

De asemenea, dacă în cazul polițiștilor civili sistemul de control funcționează și există cazuri de anchetare soluționate cu sancționarea polițiștilor, în cazul jandarmilor, nu există niciun caz de pedepsire a abuzurilor acestora, în ciuda numeroaselor procese verbale de contravenție anulate de instanțe și a mai multor plângeri penale depuse împotriva unor agenți. Un exemplu recent îl constituie cazul puternic mediatizat al unui cetățean imobilizat și grav ranit de un jandarm în Piața Universității 2012, caz în care, deși a fost constatată nevinovăția celui agresat, jandarmul vinovat nu a primit nicio sancțiune.

Chiar și în situația liberei circulații pe stradă, cetățeanul civil, pașnic, neînarmat este pus față în față cu patrurile de jandarmi, înarmate, cetățeanul aflându-se într-un raport de inferioritate netă față de patrula militară. În fața structurii militarizate cetățeanul este abandonat în voia acestora.

Mai mult, simpla prezență a jandarmilor reprezintă un factor de intimidare. Experiența ne arată, așa cum este cazul care a dus la invocarea acestei excepții, că cetățenii civili care își cunosc drepturile și legislația, acționând în conformitate cu acestea, și care pun sub semnul întrebării comportamentul ilegal, abuziv al jandarmilor, sunt tratați ca infractori și ajung în dubele Jandarmeriei, pierzând multe luni în instanțe de judecată pentru a-și dovedi nevinovăția. Astfel de cazuri s-au înmulțit și Jandarmeria pierde în instanță aceste procese și, precum în cazul invocat, este obligată să plătească și daune morale. Daunele morale pentru agresarea și comiterea unor abuzuri asupra cetățenilor pașnici ating sume considerabile, plătite din banii publici.

Față de trupele de jandarmi care asigură paza instituțiilor publice, trupele de intervenție sunt cele care interacționează cu populația civilă pe stradă. Trupele de intervenție sunt formate din cei mai "fioroși" jandarmi, cei mai solizi și "răi", regimul drastic militar inoculându-i că orice cetățean este un posibil infractor. Plângerile împotriva jandarmilor se înmulțesc fără a fi investigate la Parchetul Militar, alt obstacol în calea efortului cetățeanului civil, cinstit de a-și căuta dreptatea, întrucât militarul nu răspunde în fața procedurii civile, cum este cazul Poliției civile, ci în fața unui sistem izolat, închis, care

se dovedește un sistem de protecție în fața reclamațiilor populației civile față de abuzurile poliției militarizate.

Excepția

În excepția ridicată ne referim la întreaga sferă de acțiuni ce privește interacțiunea dintre cetățenii civili, cinstiți, pașnici, neînarmați și poliția militarizată. Această sferă cuprinde toate cazurile posibile, de la libera circulație până la exercitarea drepturilor fundamentale în stradă. Dacă valorile supreme ale organizării statului de drept sunt **demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea**, atunci acestea nu pot exista având în imediata vecinătate forțe militare de poliție, forțe rigide ce se supun ordinelor în mod imperativ și abia apoi legilor, acestea necesitând timpi de gândire și încadrare a situațiilor și a gravității.

Libera dezvoltare a personalității umane se realizează numai într-o atmosferă a civilizației, a domniei legii și Constituției, a dreptății, într-o atmosferă civică neviciată de trupe militare, într-o societate în care controlul civil reprezintă baza tuturor instituțiilor și, mai ales, poliția este o instituție civilă, în sprijinul dezvoltării personalității umane, în sprijinul apărării demnității umane, pentru realizarea echilibrului între drepturile cetățenilor, interesele autorităților publice, drepturile și obligațiile polițiștilor.

Articolele vizate de excepția de neconstituționalitate se referă la interacțiunea jandarmilor cu cetățenii civili în general, ca forța de poliție militarizată, la abilitarea în mod general a Jandarmeriei de a avea un serviciu de informații cu atribuții nelimitate în deținerea și stocarea datelor cu caracter personal al cetățenilor și folosirea acestora împotriva cetățenilor, nicidecum la cazuri particulare.

Decizia CCR 1330/2008 se referă la o situație punctuală, analizând atribuția jandarmilor de sancționare a civililor din prisma unor cetățeni aflați în stare de ebrietate, nu a avut în vedere dimensiunea activităților jandarmilor ce s-a revelat începând cu 2011, odată cu o revigorare a spiritului civic românesc, când Jandarmeria a acționat ca o “demnă” urmașă a Securității prin blocarea exprimării cetățenilor în stradă prin acțiuni de lipsire de libertate în mod ilegal și sancționări anulate de instanțele de judecată.

Idealurile Revoluției române sunt **democrație și libertate**, adică respectarea drepturilor omului și apărarea exercitării lor într-un **stat de drept** în care **demnitatea omului și libera dezvoltare a personalității umane** sunt valori **SUPREME**, garantate. Realitatea legislativă de astăzi ne arată că toate atribuțiile legate de exercitarea drepturilor

și libertăților fundamentale ale omului sunt opuse prezenței permanente în imediata apropiere a trupelor Poliției Militarizate (Miliție), în timp ce Poliția reală, civilă este exclusă de facto, deși în mod general are aceleași atribuții ca Jandarmeria în acest domeniu, fără potențialul de a comite abuzuri dificil de contracarat și fără a intimida și discredita cetățenii aflați în exercitarea drepturilor.

Așadar suprapunerea atribuțiilor Jandarmeriei peste atribuțiile Poliției în privința apărării drepturilor și libertăților cetățenilor și interacțiunea militarilor Jandarmi cu cetățenii civili, pașnici ies din sfera statului de drept, a respectării demnității umane și, mai ales, a liberei dezvoltări a personalității umane și a dreptății în această situație de netă inferioritate a cetățenilor în fața trupelor de poliție de tip militar, formulă tipică statului totalitar. Trupele Jandarmeriei pot avea numai atribuții complementare celor ale Poliției și, numai în condiții excepționale în care Poliția nu mai face față, să intervină în ajutorul acesteia în cazul unor tulburări cu adevărat grave a ordinii publice. Jandarmeria poate îndeplini celelalte atribuții de pază de instituții, intervenții la calamități și ajutor pentru Poliție în situații specifice, fiind recomandată și o mai bună și riguroasă pregătire a jandarmilor, pentru a îmbunătăți și eficientiza intervenția acestora în cazurile explicitate mai sus.

Solicităm Curții Constituționale să aducă instituția Jandarmeriei în matca ei constituțională, prin limitarea la maximum a interacțiunii jandarmilor cu populația civilă, pașnica, neînarmată și limitarea atribuțiilor Jandarmeriei la acțiuni de susținere a Poliției civile în cazurile de tulburări extreme în care Poliția este depășită, la paza instituțiilor, la intervenții în cazuri de catastrofă și război prin **admiterea** excepției de neconstituționalitate.

Cu stima,

Reprezentant
Dr. Nicolae - George Epurescu

Autoare excepție
Diana Larisa Iftodi